

نسخه اِرم

(گذری بر منطقه ماربین اصفهان)

www.ketab.ir

مؤلف: مهدی نجّار اعرابی

سرشناسه	:	نجار اعرابی، مهدی، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	:	نسخه ارم (گذری بر منطقه ماریین اصفهان) // مؤلف: مهدی نجار اعرابی.
مشخصات نشر	:	اصفهان: کانون پژوهش، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	:	۳۰۸ص. عکس (بخشی رنگی).
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۷۰۶۲-۱۸-۲
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. [۳۰۰]-۳۰۸
موضوع	:	اصفهان (استان) -- آثار تاریخی
موضوع	:	اصفهان (استان) -- تاریخ
موضوع	:	Esfahan (Iran: Province) -- History
موضوع	:	Esfahan (Iran: Province) -- Antiquities
رده بندی کنگره	:	DSR۲۰۰۱
رده بندی دیویی	:	۹۵۵/۹۳۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۰۸۲۸۷

نسخه ارم

(نظری و گذری بر منطقه ماریین اصفهان)

مؤلف: مهدی نجار اعرابی

ویراستار: راضیه سلطانی

ناشر: کانون پژوهش

با همکاری سازمان فرهنگی اجتماعی ورزشی شهرداری اصفهان

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ جلد

قیمت: ۱۰۰ ۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۰۶۲-۱۸-۲

طرح روی جلد، برگرفته از کتاب: ایران قاجار از دیدگاه

دو هنرمند فرانسوی. اوژن فلاندن و پاسکال کست.

کلیه حقوق محفوظ است

فهرست مطالب

۱۹	مقدمه
۲۱	وجه تسمیه ماربین (Marbin)
۲۲	واژه شناسی
۲۳	محدوده ماربین
۲۳	برخی از محلات مهم ماربین به ترتیب الفبا
۲۴	جایگاه ماربین در منابع مکتوب
۲۴	۱. ابن رسته
۲۴	۲. ابن خردادبه
۲۵	۳. حافظ ابونعیم
۲۵	۴. مافروخی
۲۵	۵. ابن حوقل
۲۶	۶. حمدالله مستوفی
۲۶	۷. محمد مهدی ارباب اصفهانی
۲۸	۸. ملک المورخین
۲۹	۹. افضل الملک
۳۲	۱۰. میر سید علی جناب
۳۲	۱۱. نعمت الله میرعظیمی
۳۴	زاینده رود و منطقه ماربین
۳۵	سهم‌بندی آب زاینده رود در منطقه ماربین
۳۵	مادی‌های ماربین
۳۶	واژه شناسی مادی
	اسامی نمایندگان اصلی منتخب رودخانه زاینده رود بخش ماربین (۱۳۲۱-۱۳۴۷ ش.)
۳۷	
۳۸	قنات‌های ماربین
۳۸	مهم‌ترین قنات ماربین

۳۹.....	مشخصات کلی منطقهٔ ماربین.....
۳۹.....	۱. آب و هوا.....
۳۹.....	۲. نژاد.....
۳۹.....	۳. زبان.....
۴۰.....	۴. مذهب.....
۴۰.....	۵. حیوانات.....
۴۰.....	۶. موضوع اقتصادی.....
۴۰.....	۷. فرآورده‌های کشاورزی و رُستی‌ها.....
۴۱.....	۸. صنایع دستی.....
۴۱.....	کدخداها.....
۴۲.....	دژها.....
۴۳.....	برج‌های کبوتر منطقهٔ ماربین.....
۴۳.....	تاریخچه.....
۴۴.....	کبوترخانه، بنایی ضد زلزله.....
۴۵.....	برج‌های کبوتر از نگاه سیاحان.....
۴۵.....	۱. ابن بطوطه.....
۴۵.....	۲. انگلبرت کمپفر.....
۴۶.....	۳. فرد ریچاردز.....
۴۹.....	مثنوی زیبای صدرالدین عبداللطیف خجندی در وصف ماربین.....
۵۱.....	۱. الیاداران
۵۱.....	معرفی.....
۵۱.....	واژه‌شناسی.....
۵۳.....	آثار بر جای مانده.....
۵۳.....	۱. مقبرهٔ بابا علمدار.....
۵۴.....	قریب هزار چراغ روغنی بر سر مزار.....
۵۵.....	یادداشت‌های علی جواهر کلام.....
۵۶.....	۲. مسجد الرحمن (الیاداران).....
۵۸.....	۳. عمارت باغ نو.....
۵۹.....	باغ نو در حدیث دیگران.....
۵۹.....	۱. ملک المورخین.....
۵۹.....	۲. کلود آنه.....
۶۱.....	۳. سید محمدعلی جمالزاده.....
۶۲.....	۴. ابراهیم صفایی.....

۶۲	حاکم مستبد در دوران انزوا.....
۶۳	مرگ حاکم اصفهان.....
۶۵	ماده تاریخ فوت ظلّ السلطان، سروده حاج میرزا حسن خان جابری انصاری.....
۶۶	۲. آزادان.....

۶۶	معرفی.....
۶۶	واژه شناسی.....
۶۷	آثار برجای مانده.....
۶۷	۱. قبرستان.....
۶۷	ابوعبدالرحمن قُتیبّه بن مهران آزادانی اصفهانی کیست؟.....
۶۹	سنگ نبشته قبر قتیبه بن مهران آزادانی.....
۷۰	روایات قتیبه بن مهران.....
۷۰	آرامگاه بابا شهاب (شیخ شهاب).....
۷۱	۲. مسجد گنبد (آزادان).....
۷۶	۳. حمام‌ها.....

۷۶	میرزا محمد صادق مینای آزادانی اصفهانی کیست؟.....
۷۷	۳. آشنستان.....

۷۷	معرفی.....
۷۷	واژه شناسی.....
۷۸	آثار بر جای مانده.....
۷۸	۱. قلعه.....
۸۰	۲. حمام.....
۸۰	۳. مسجد جوادالائمه (آشنستان).....

۸۱	۴. آفاران (آپاران).....
----	-------------------------

۸۱	معرفی.....
۸۱	واژه شناسی.....
۸۱	آثار بر جای مانده.....
۸۱	۱. امامزاده شاهزاده عبدالله (ع).....
۸۳	متن کتیبه امامزاده.....
۸۵	۵. بازار کاه (بازوگاه).....

۸۵	معرفی.....
۸۵	آثار بر جای مانده.....
۸۵	۱. سقاخانه.....
۸۶	۲. خانه‌ای متعلق به اواخر دوره قاجاریه.....
۸۷	۶. بهارانچی (پاران).....

۸۷	 آثار بر جای مانده
۸۷	۱. امامزاده سلطان ایوب
۸۷	۲. مسجد حضرت سجاد «ع» (تکیه)
۸۷	۳. مسجد آبیارها
۸۸	۴. مسجد شهید سید حسن بهشتی نژاد (فارون)
۸۸	 متن وقف نامه مسجد
۸۹	۷. جبروکان (گورکان)
۸۹	 معرفی
۸۹	 واژه شناسی
۹۰	 آثار بر جای مانده
۹۰	۱. امامزاده احمد (ع)
۹۰	۲. مسجد امام حسن (ع) «مسجد سرخی»
۹۰	۳. مسجد امام زمان (عج)
۹۰	۴. مسجد امام حسین (ع)
۹۰	۵. حمام ها
۹۱	 عبرج کیوتر
۹۱	۷. قبرستان تاریخی (گلزار شهدا)
۹۲	۸. جوزدان
۹۲	 معرفی
۹۳	 واژه شناسی
۹۴	 آثار بر جای مانده
۹۴	۱. امامزاده ستی فاطمه (ع)
۹۶	 تأملی در معنای لغوی (ستی)
۹۷	 برخی از محدثینی که به این محل منسوب اند
۹۷	 توصیف موقعیت و پلان بقعه امامزاده
۹۹	 مدفن سادات خلیفه سلطانی
۱۰۰	۲. بقعه شاهزادگان صفوی (مقبره الصفویه)
۱۰۰	 عیسی خان قورچی باشی کیست؟
۱۰۱	 پنجه خونین شاه صفی
۱۰۲	 هنر و معماری بقعه شاهزادگان صفوی
۱۰۴	 اسامی برخی از مدفونین در امامزاده ستی فاطمه (ع)
۱۰۴	۱. نواب سید ابراهیم بن سید علاءالدین حسین خلیفه سلطان
۱۰۵	۲. میرزا ابوتراب بن سید مرتضی بن نواب میر سید علی خلیفه سلطانی

مقدمه

بلوک زیبای ماربین، از گذشته‌های دور تا عصر حاضر، یکی از نقاط مهم و تأثیرگذار اصفهان بوده و حوادث مهمی در آن رقم خورده که مورخان تیزبین، برخی را به رشته تحریر درآورده‌اند.

این منطقه، بیشتر به جهت دارا بودن آب فراوان و زمین مناسب جهت کشاورزی، همچنین آثار تاریخی ارزشمند از جمله: کوه آتشگاه و منارجنبان، همواره مورد توجه ارباب پژوهش، سیاحان و اهل دقت بوده است.

شوربختانه، مکتوبات پراکنده‌ای پیرامون بخشی از این بافت، بر جای مانده که بیشتر به سهمیه آب اشاره شده است. اما خوشبختانه در دهه‌های اخیر، کتبی به زیور طبع آراسته گردیده که بخشی از این بافت مهم را مورد تحقیق و پژوهش اصولی قرار داده که نگارنده در این وجیزه، مکرر از آنها استفاده نموده است. پیرامون حدود و حریم ماربین، از گذشته تا حال، مابین محققین اختلاف نظر بسیار است. لذا ما تنها بخشی از ماربین (از بیدآباد تا خمینی شهر) را مورد تحقیق و پژوهش قرار داده ایم.

ناگفته نماند که نگارنده در این راه از حمایت، تشویق و دانش بیکران استاد مرحوم دکتر جمشید مظاهری (سروشیار) نیز بهره‌ها برده و از خرمن دانش او خوشه‌چینی نمودم. خدایش بیامرزد که عاشق حقیقی اصفهان بود.

و اما کتاب پیش روی که با هدف گردشگری تدوین شده، سعی بر آن داشته که به معرفی منطقه (بلوک) ماربین پرداخته و مختصراً آثار مهم و بعضاً گمنام این منطقه را با استناد به منابع مکتوب، گفتگوهای محلی و مشاهدات میدانی، ثبت نماید. بی‌شک نگارنده با این که تقریباً تمامی کوچه پس کوچه‌های محلات ماربین را جهت تحقیق و یادداشت‌برداری بازدید نموده، ولی در کامل بودن این اثر، هیچ‌گونه ادعایی نداشته و از آن جایی که بی‌عیب حقیقی، تنها پاک پروردگار است؛ پیشاپیش، از تمامی مورخین و پژوهشگران اهل دقت، خاصه اصفهان شناسان بزرگوار که با مطالعه دقیق این وجیزه،

نکات از قلم افتاده را به راقم سطور جهت چاپ‌های آتی تذکر می‌دهند، مراتب سپاس و احترام خود را اعلام می‌کنم.

اصل این پروژه، از طرف سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان و پیشنهاد دوست بزرگوارم دکتر مسجدی و همچنین آقای منجمی (مدیر سابق حمام تاریخی رهنان) به نگارنده که سال‌ها روی این منطقه پژوهش و تحقیق داشته، پیشنهاد شد و این ضعیف، با کمال میل قبول نمودم. در ابتدا، قرار بود که این پروژه به عنوان یک پژوهش مختصر با رویکرد گردشگری تهیه و در آرشیو حمام تاریخی رهنان نگهداری شود. پس از اتمام کار، مجدد تصمیم بر آن شد که دامنه این پژوهش، گسترده و در قالب کتابی (تاریخی-گردشگری)، در اختیار علاقمندان قرار گیرد.

عنوان کتاب، براساس یکی از ابیات مثنوی صدرالدین عبداللطیف خجندی انتخاب شده است.

(ماربینت که نسخه ارم است آفتاب اندر او درم درم است)

پس از توافقات اولیه و با گذشت چند سال از زمان تحویل کتاب به سازمان فرهنگی تفریحی شهرداری اصفهان، گویا به دلیل مشکلات مالی سازمان مذکور، چاپ کتاب متوقف شد. لذا نگارنده، تصمیم بر آن گرفت که با هزینه شخصی خود، به طبع برساند. طرف قرارداد، آزادسازی اثر را به این شرط پذیرفت که نشان (آرم) سازمان، در کتاب افزون گردد.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از آقایان: دکتر مسجدی، منجمی، صرامی، برادران هوازاده، احمدرضا نصر، سرکار خانم سلطانی (نمونه‌خوان و ویراستار) و همچنین مردم فهیم منطقه ماربین که بدون دانش شفاهی آنها این کتاب به فرجامی نمی‌رسید، تشکر و قدردانی کنم. توفیقات روز افزون همه این بزرگواران را از خداوند منان خواستارم.

مهدی نجار اعرابی

اصفهان- عید فطر ۱۴۴۱ق/خرداد ماه ۱۳۹۹ش.

Saroyehdezh@gmail.com